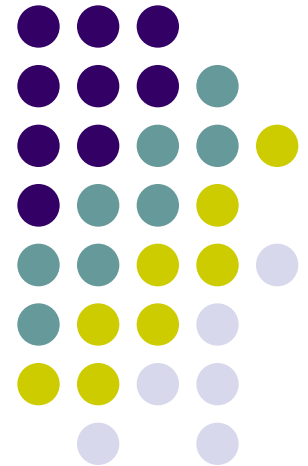

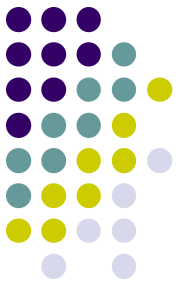
Finančne institucije in trgi

Posebne oblike investicijskih skladov

prof. dr. Aleš S. Berk

Katedra za denar in finance
Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani

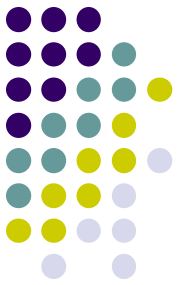
Izhodišče

- Pregled trgov
- Pojavne oblike skladov
  - Zaprti skladi (*closed-end funds*)
    - Kotirajoči indeksni skladi – ETF (*exchange traded funds*)
  - Hedge skladi (*hedge funds*)
  - Nepremičninski skladi (*real estate investment trusts*)
  - PE skladi
- Merjenje uspešnosti

Alternative Investment Fund Managers Directive

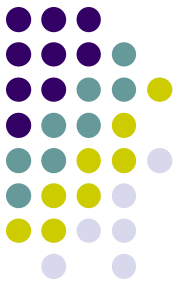
- 2013 stopi v veljavo direktiva, ki ureja področje posebnih oblik skladov in pokriva tako hedge sklade, private equity sklade, kakor tudi nepremičninske sklade.
- Uvaja regulacijo po podobnih področjih kot UCITS, z razliko, da tovrstnim skladom dopušča proste roke pri naložbenih strategijah.
- Glavni motiv je preglednost.
- Registrirati se mora vsak sklad, ki ima AUM 100M (500M, če ni zadolžen in vlagatelji ne morejo izplačevati deležev v petih letih)
- Področja:
  - kapitalske zahteve.
  - pravila o nagrajevanju.
  - pravila o obvladovanju tveganja.
  - zahteve po razkritjih.
- Gej podrobnosti na :
<http://www.kpmg.com/IE/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Pages/F-S-InvestmentMgt-pub21.aspx>

Geneza regulative EU

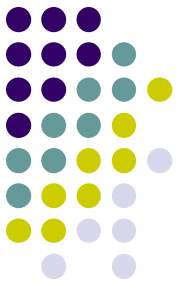
Prvi dokument v EU na področju alternativnih oblik sega v januar 2004:

- Resolucija o SAIVs (*Sophisticated Alternative Investment Vehicles*) – sprejel EU parlament na pripravljena izhodišča Komiteja za ekonomske in monetarne zadeve CoEMA:
  - “*To create favourable AI regime*”
  - “*light touch*” pristop, primerjalno z UCITS
  - Orientacija pretežno na “*retail market*”

Resolucija o SAIVs

- Resolucija zajema:
  - HFs in druge AI sklade (nepremičnine, valute, blago)
  - Blaga oblika regulacije, da ti skladi ostajajo *on-shore*
  - Neomejenost naložbenih strategij & variabilno nagrajevanje
  - SAIV potni list in domači nadzor
  - Dostop do SAIVs zmerno poučenim (*ang. moderately affluent*) vlagateljem, z postopno razširitvijo na vse vlagatelje
  - Vpliv na razvoj **samo-regulatornega** in **etičnega poslovanja**.
  - Zagotavljanje dnevnega merjenja in obvladovanja tveganja
  - Ukrepi proti članicam, ki kakorkoli diskriminirajo SAIV sklade drugih članic na svojem ozemlju (davčno, dodatne regulativne zahteve, ipd.)

Ne-UCITS skladi v RS

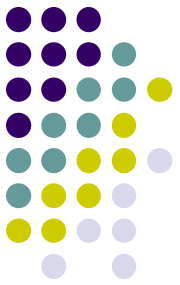
Slovenija je leta 2011 uzakonila alternativni sklad v ZISDU-2

- prvi poskus regulacije ne-UCITS oblike
- Razlog: AIFM zahteva

Aprila 2015 pa je DZ sprejel ZAKON O UPRAVLJAVCIH ALTERNATIVNIH INVESTICIJSKIH SKLADOV (ZUAIS) in tako določil:

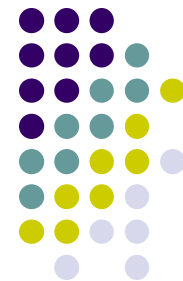
- pogoje in način upravljanja alternativnih investicijskih skladov (AIS);
- pogoje za ustanovitev in poslovanje alternativnih zasebnih investicijskih skladov s statusom specialnega investicijskega sklada (SIS);
- pogoje trženja enot AIS v Republiki Sloveniji in pogoje trženja enot AIS, ustanovljenih v Republiki Sloveniji, v drugi državi članici oziroma tretji državi;
- nadzor nad upravljanjem AIS in poslovanjem SIS;
- sodelovanje med pristojnimi organi.

Zaprti investicijski skladi (*closed-end funds*)

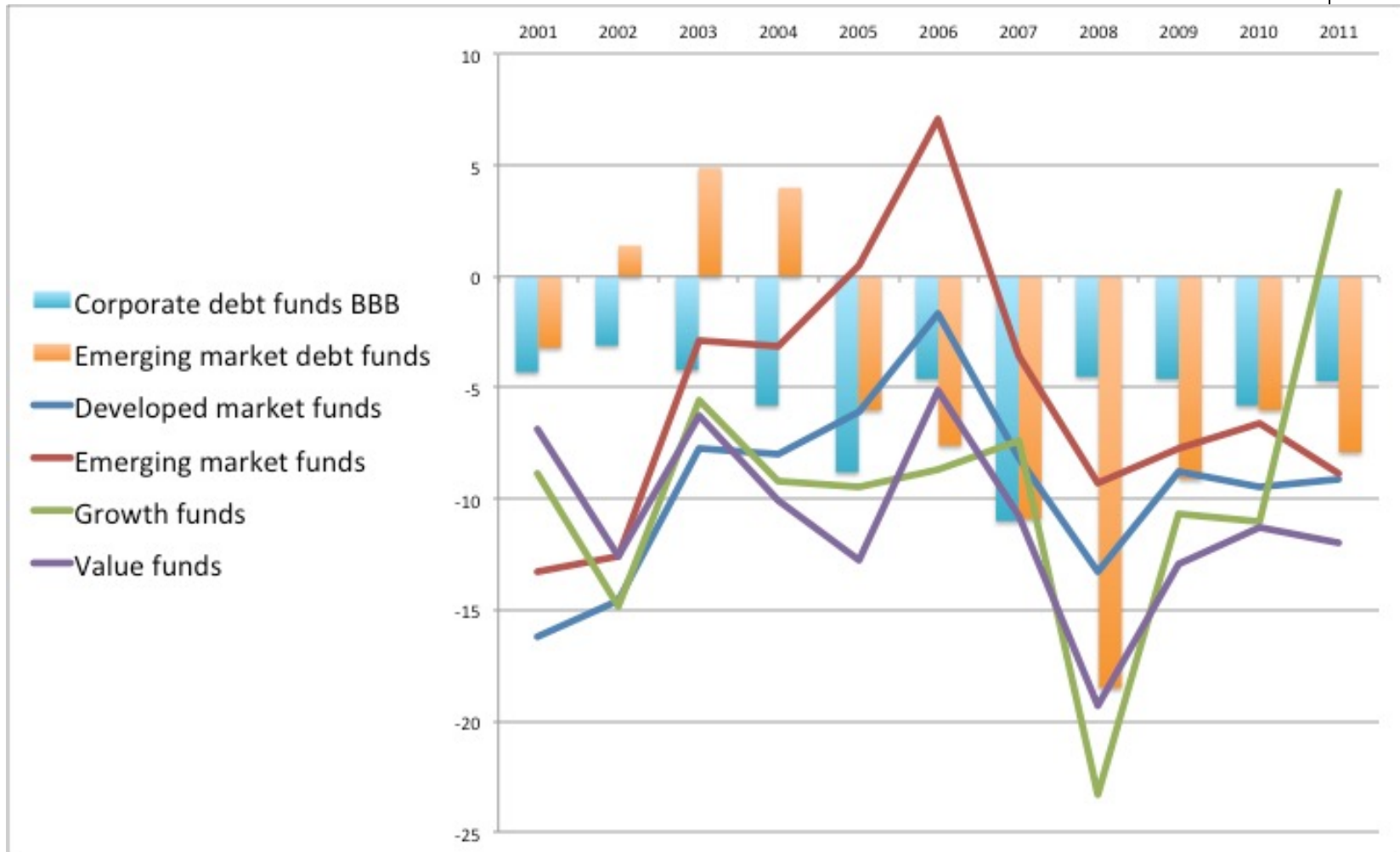
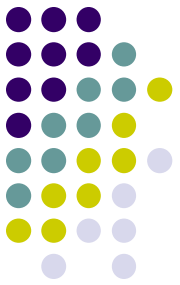
- Ne odkupujejo izdanih delnic sklada
- Vlagatelji lahko svoje delnice prodajo na sekundarnem trgu kapitala
- Imajo nespremenljivo število izdanih delnic
- Upravljajo s približno 1/40 naložb vzajemnih skladov
- Skoraj 60% sredstev je investiranih v obveznice.

Uspešnost zaprtih investicijskih skladov

- V splošnem na uspešnost zaprtih skladov delujejo isti dejavniki kot na odprte sklade
- Dodaten dejavnik predstavlja sprememba v premiji oziroma diskontu
  - Če se premija poveča (diskont zmanjša), vlagatelji pridobijo dodatno donosnost. Če se diskont poveča (premija zmanjša) pa ravno obratno – nekaj sicer ustvarjene donosnosti izgubijo.
- Možnost razpršitve glede na vzajemne sklade, če le ti zasledujejo zelo usmerjene strategije.

Gibanje diskonta v času

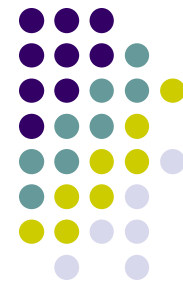

Osnovne značilnosti ETF-ov

- Osnovne značilnosti ETF-ov
  - Njihovo premoženje je oblikovano na način, da tesno posnema določen borzni indeks
  - So pasivno upravljani (nasprotna stališča John C. Bogle (1998 in 2003) in Dylan B. Minor (2001 in 2003)).
  - Od vzajemnih skladov se ločijo v tem, da kotirajo na sekundarnem trgu.
  - Njihova cena se med trgovalnim dnem spreminja
  - Sestojijo iz nespremenljivega števila delnic (izjema je proces, ki je dostopen pooblaščenim udeležencem – menjava za košare delnic)
  - Davčno učinkoviti – ne povzročajo obdavčenih kapitalskih dobičkov zaradi procesa menjave (*redemption-in-kind*)

Osnovne oblike in rast zanimanja za te oblike skladov

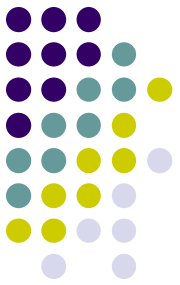

Glavne tri organizacijske strukture ETF-ov, so (Know Your Funds, 2004):

- **odprti indeksni vzajemni sklad, katerega delnice kotirajo na borzi** (*exchange-traded open-end index mutual fund*),
- **pasivno upravljano premoženje, ki kotira na borzi** (*exchange-traded unit investment trust, UIT*),
- **potrdilo o depozitu, ki kotira na borzi** (*exchange-traded grantor trust*).

Rast posameznih segmentov investicijskih skladov – obdobje 2002-05 (Mutual Funds Factbook, 2005):

- Vsi investicijski skladi: 11,0%
- Indeksni investicijski skladi: 27,8%
- Indeksni vzajemni skladi: 22,1%
- ETF: 41,1%

Zametki in stanje

ZDA:

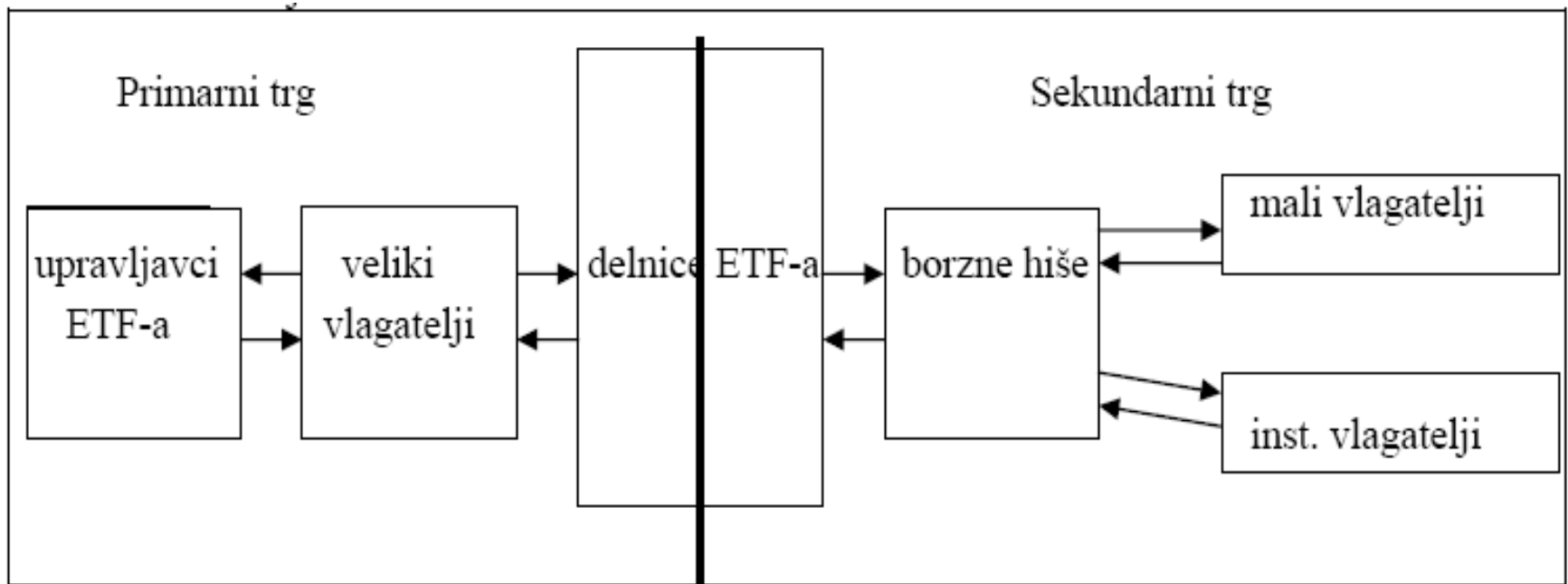
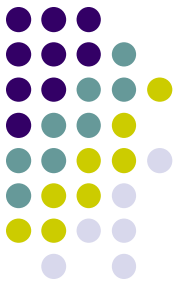
- Prvi ETF ustanovljen leta 1993 (Standard&Poors Depository Receipts - SPDR)
- Konec leta 2010 poslovalo 923 skladov (2000: 50, 2006: 200)
- Vrednost premoženja v upravljanju cca 1.000 mlrd USD.

Europa:

- Prvi ETF ustanovljen aprila 2000 (iShares DJ STOXX 50).
- Februarja 2004 poslovala 102 sklada, leta 2011 (Q1) pa 1.122.
- Vrednost premoženja v upravljanju 308 mlrd USD.

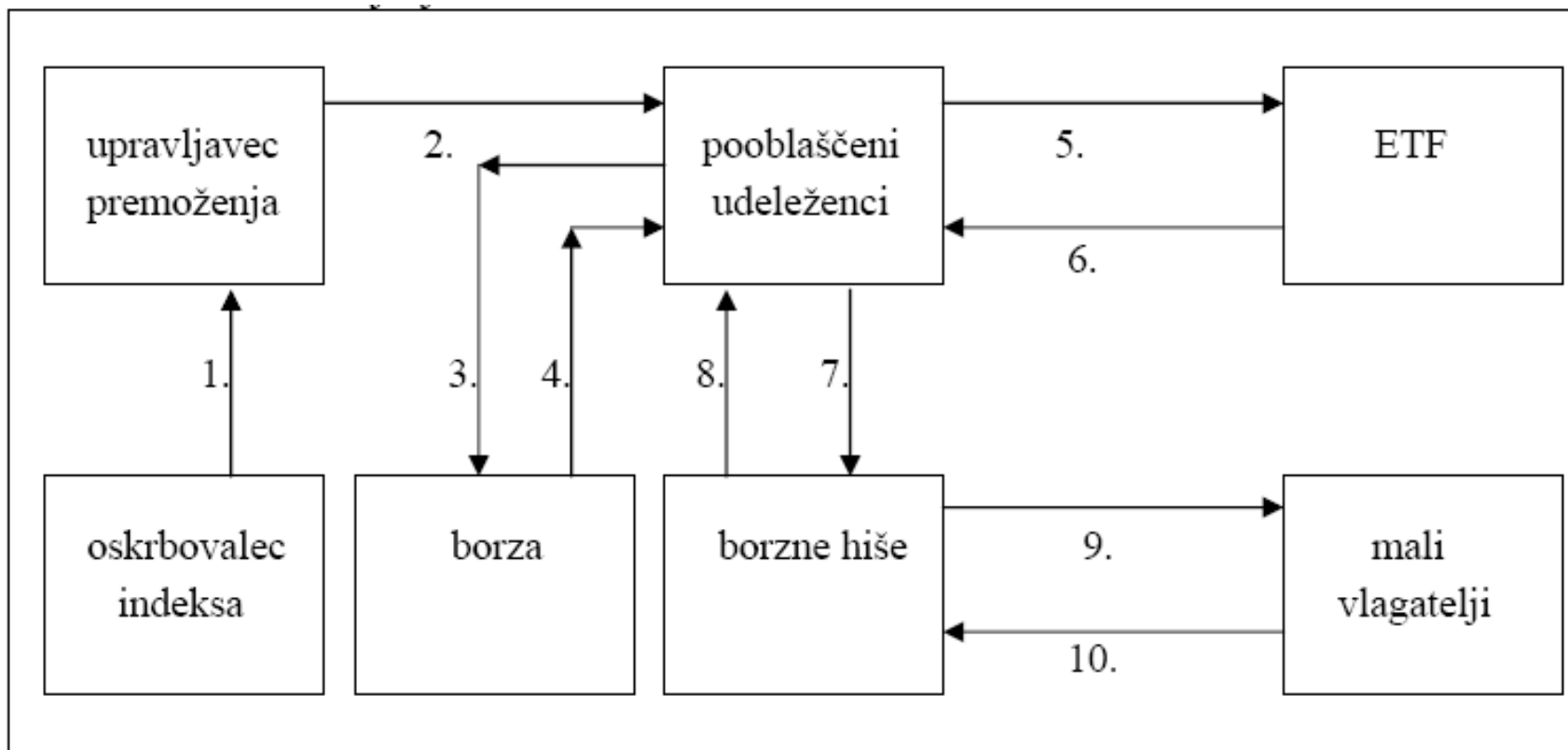
Slovenija?

Delovanje ETF-ov

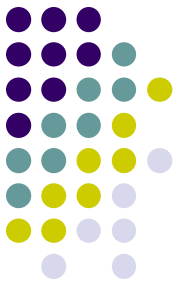
Vir: Demaine, 2002, str. 358.

Proces ustvarjanja ETF-a

Vir: Gastineau, 2002, str. 64.

Zanimivi vidiki ETF (glej članek Berk, Belavič, 2006)

- Trgovanje
- Določanje cene
- Stroški
  - Stroškovno razmerje
  - Vstopni in izstopni stroški
  - Likvidnostni stroški
  - Celotni stroški
- Davki
- Sledilna napaka (*tracking error*)
  - endogeni in eksogeni vzroki
- donosnost

Stroškovnih razmerij ETF in indeksnih vzajemnih skladov

Stroškovno razmerje (*expense ratio*) predstavlja razmerje med stroški, namenjenimi za prodajo, trženje, administracijo ter upravljaljskimi stroški in celotnimi sredstvi sklada.

Tabela 1: Stroškovna razmerja ETF-ov in indeksnih vzajemnih skladov, ki sledijo znanim ameriškim indeksom (v odstotkih)

indeks	ETF	SR	indeksni VS	SR
DJIA	DIAMONDS	0,18	Waterhouse Dow 30	0,06
Nasdaq 100	Nasdaq 100 Index Tracking Stock	0,20	USAA Nasdaq 100 Index	0,85
Russell 2000	iShares Russell 2000 Index	0,20	Vanguard SmallCap Index	0,27
Russell 3000	iShares Russell 3000 Index	0,20	ne obstaja	-
S&P 500	SPDRs 500	0,10	Vanguard 500 Index	0,18
S&P 500	iShares S&P 500 Index	0,09	Fidelity Spartan 500 Index	0,10
S&P 500 tech	Technology Select Sector SPDR	0,26	USAA S&P 500 Index	0,18
S&P MidCap 400	MidCap SPDRs	0,25	Vanguard Mid Cap Index	0,08
S&P SmallCap 600	iShares SmallCap 600 Index	0,20	Galaxy II Small Company Index	0,49
Wilshire 5000	Total Stock Market VIPERs	0,15	Fidelity Spartan Wilshire 5000	0,10

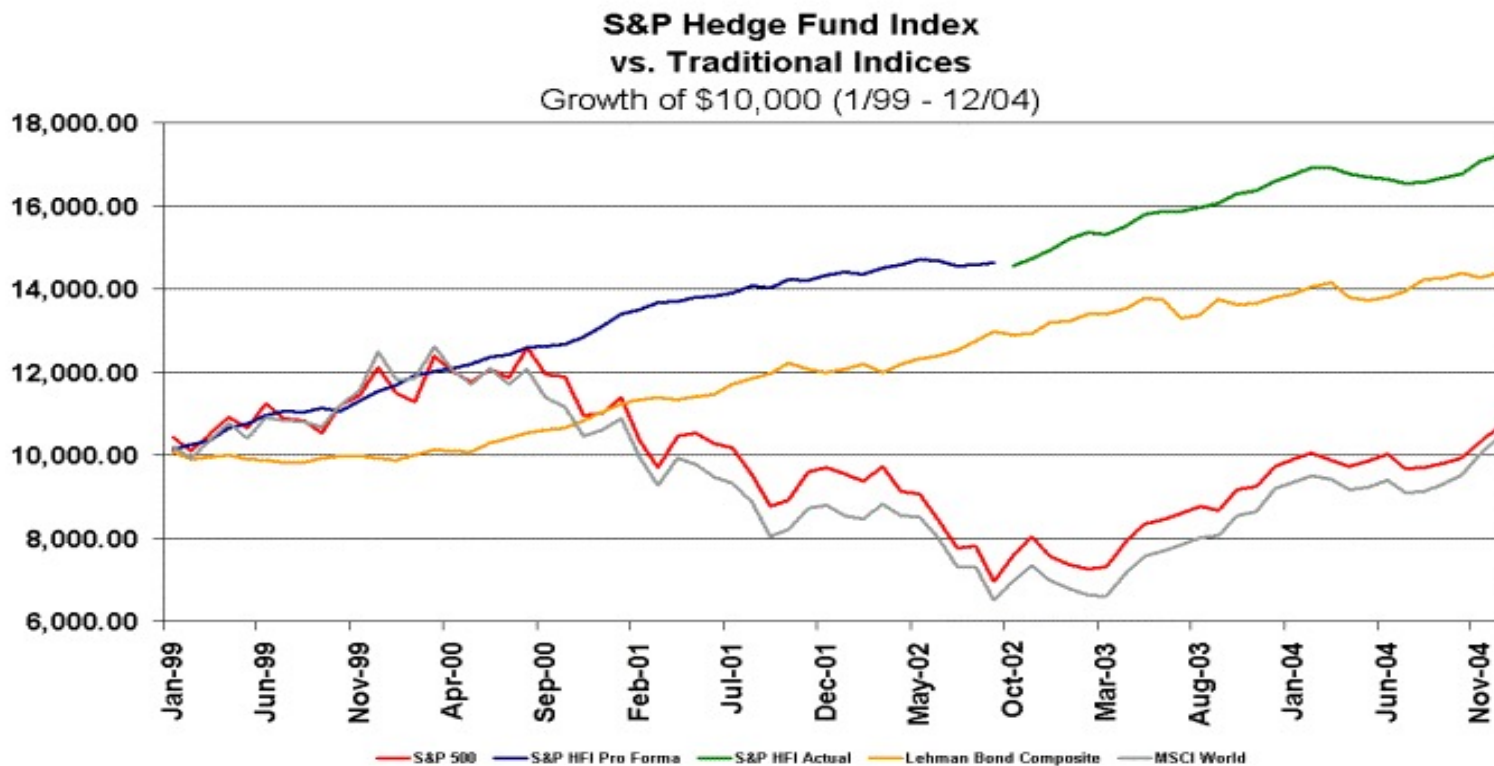
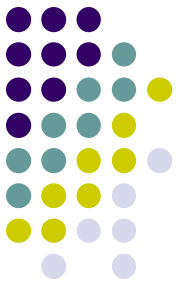
Vir: Mutual Funds, 2002, str. 40; Expenses as Low as 10 Basis Points on Fidelity Index Funds, 2004; Index ETFs, 2006; Mutual Funds and Commingled Trusts, 2006.

Hedge skladi

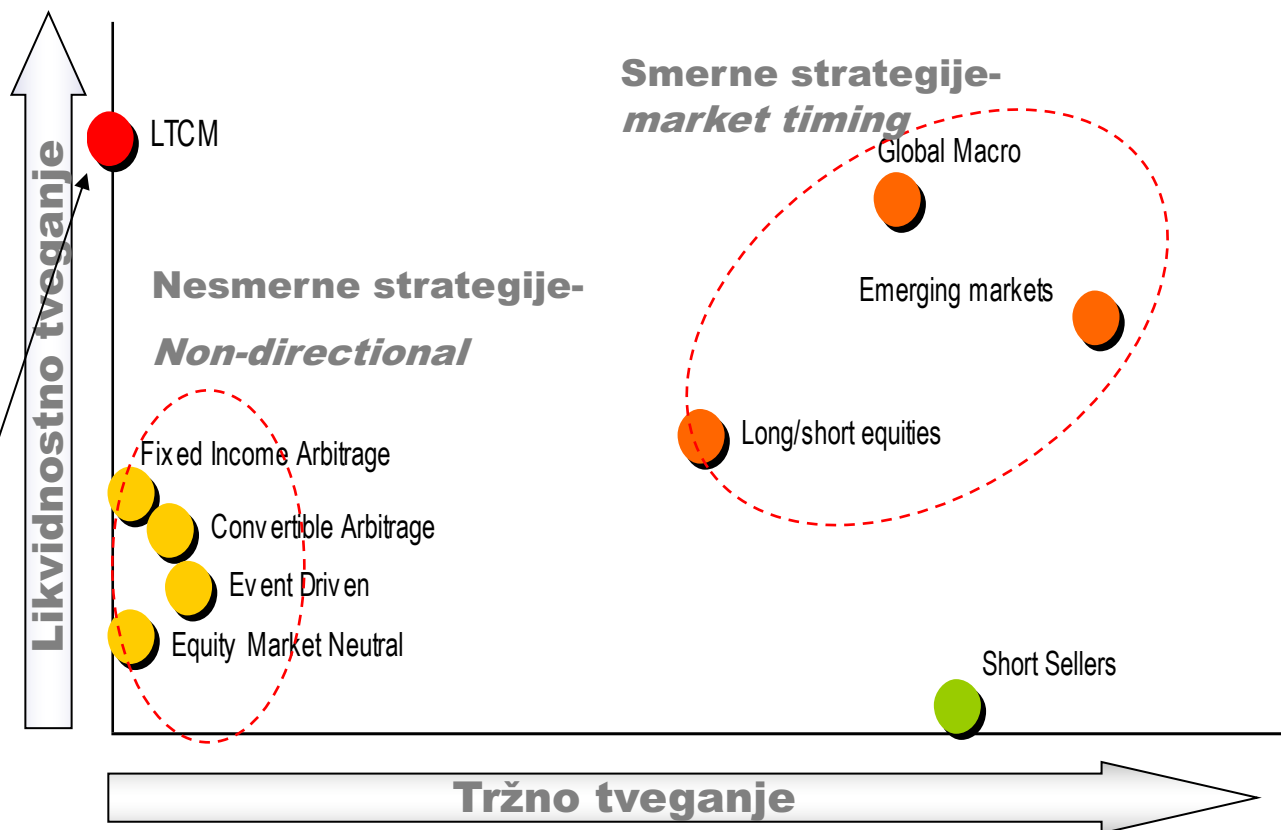

- Delnice prodajajo bogatim posameznikom
- Do pred nedavnega so bili pravno skoraj brez nadzora (novembra 2004 poskus nove ureditve v ZDA)
- Organizirani kot partnerstva (ne kot skladi!) (*limited partnership*)
- Dopuščajo vlagateljem unovčenje le po preteku določenega obdobja (v zadnjem času manj, sicer “likvidnostno okno” lahko tudi pol leta ali tri mesece)
- Pogosto vlagajo v izvedene finančne instrumente (*ang. derivatives*), uporabljajo kratke prodaje (*short selling*), in uporabljajo finančni vzvod (zadolžitve)
- Lahko dosegajo nadpovprečne donose, ki niso korelirani s trgom
- Strategije v grobem razdelimo na smerne in nesmerne (arbitraže), glede na izpostavljenost tržnemu tveganju.

Primerljiva donosnost

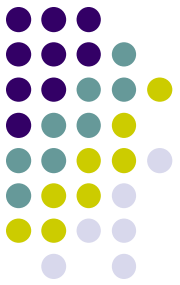

Smernost strategij (izpostavljenost tržnemu tveganju)

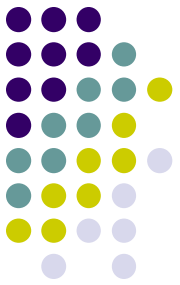
Long Term Capital
Management

Razlike glede na vzajemne sklade

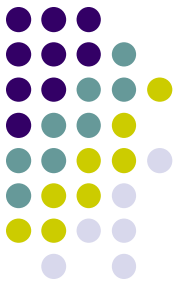

- Zahtevajo precej večje začetne vložke (navadno 1 mio USD)
- Težje unovčevanje naložbe
- Možnosti za dodatne naložbe
- Podvrženi šibkemu nadzoru (postaja zgodovina)
- Zagotavljajo le malo informacij vlagateljem
- Širok nabor potencialnih naložb
- Popolna svoboda oblikovanja naložbenih politik in sprememb naložbenih politik

Stroški hedge skladov

- Upravljavski stroški (*management fee*) običajno znašajo od enega do dveh odstotkov sredstev v upravljanju
- Udeležba na ustvarjenem donosu (*incentive fee*) (pogosto 20 odstotkov), ki je odvisna od uspešnosti upravljanja sklada
- Nekateri zahtevajo tudi plačilo vstopnih stroškov (lahko tudi 5-6 odstotkov vplačila)

Poskus ureditve v ZDA v 2004

Federal Register/vol.69, No. 237 (10.12.2004) – 17
CFR Parts 275 and 279:

- Cilj: zaščita vlagateljev in kapitalskega trga
- Registracija pri SEC pod IAA (1940)
- Preglednost poslovanja nekaterih upravljavcev (CTA, ki upravljajo managed futures strategije, temelječe na trgovanju z blagom nadzira *Commodity Futures Trading Commission*)
- Vzpostavitev sistemov kontrol
- Vzpostavitev sprejetih standardov vrednotenja premoženja
- Natančno razkrivanje premoženja (pozicij)

Kdo? in kdaj? se mora registrirati?

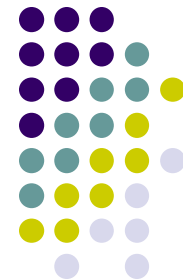
- Vsi svetovalci (*investment advisers*)
  - Če imajo 14 vlagateljev (prehodno obdobje)
  - Če AUM (vse pozicije skupaj) presegajo 25 mio USD
  - *Off-shore* svetovalci: 14 vlagateljev rezidentov ZDA
    - Zanje izjema do 25 mio USD AUM ne velja, razen nekaj izjem.

Nepremičninski sklad REIT (ang. Real Estate Investment Trusts)

- REIT je zaprt investicijski sklad, ki vlaga v nepremičnine in hipotekarna posojila (in hipotekarne vrednostne papirje)
- Dopušča udeležbo malim vlagateljem z nizkimi začetnimi vložki
- Ustvarja dohodek s prihodki od najemnin od poslovnih prostorov in stanovanj in od obresti na posojila oz. vrednostne papirje
- Navadno se delnice REIT prodajajo na sekundarnem trgu kapitala
- Razdelimo jih lahko na:
  - Delniške nepremičninske sklade (*equity REIT*),
  - Hipotekarne nepremičninske sklade (*ang. mortgage REIT*),
  - Hibridne nepremičninske sklade (*hybrid REIT*).

Private Equity skladi – skladi zasebnega kapitala

- Poznamo več oblik.
- Temeljna delitev:
  - VC skladi (skladi tveganega kapitala),
  - Mezzanine skladi,
  - LBO skladi,
  - Turnaround skladi.
- Slovenija v letu 2007 vzpostavila okvir za poslovanje skladov tveganega kapitala (VC)
  - ZDTK
  - SPS razpis za spodbujanje tega področja (35M)
- V Sloveniji že dlje časa aktivno posluje cca. 10 družb, obstaja tudi klub poslovnih angelov (Poslovni angeli Slovenije).
- Pomen tehnoloških parkov.